

[De Morgen](#) - 14 november 2024

Achtergrond Theater

‘Eindelijk zijn dove acteurs geen buitenstaanders meer’: Olympique Dramatique brengt Tsjechov in gebarentaal

Acteurs Yana Wuytjens en Tom Dewispelaere bij de Bourla-schouwburg. ‘Horende theaters zijn slechts heel sporadisch toegankelijk voor ons’, zegt Wuytjens. ‘Het is heel bijzonder dat we hier nu met dit stuk staan.’ Beeld Tine Schoemaker

Via theater een brug slaan tussen de dove en horende gemeenschap: het was al langer de droom van theatergezelschap Olympique Dramatique. Vandaag spelen ze de theaterklassieker *De meeuw* van Anton Tsjechov integraal in gebarentaal.

[Ciska Hoet](#) - 14 november 2024, 03:00

Het mag dan wel redelijk stil zijn op het podium van de Antwerpse Bourlaschouwburg, visueel is het er een drukte van jewelste. Om de drie dove en vijf horende spelers te faciliteren, lopen er verschillende tolken rond die alle cues van regisseur Stijn Van Opstal oppikken en omzetten naar gebarentaal. Tegelijkertijd wordt er gewerkt in een mix van gesproken Nederlands en Vlaamse gebarentaal, ofte VGT, om de boventitels op punt te zetten voor horende toeschouwers. “Als horende kwam je in het begin ogen te kort”, glimlacht een van de crewleden tijdens de pauze. “We hebben moeten leren om het luisteren te vervangen door het kijken.”

[meeuw] is een droom van Van Opstal die in vervulling gaat. Als kind sloot hij vriendschap met een dove jongen via de instelling die zijn vader runde voor kinderen met een beperking. Voor de theatermaker was het logisch dat hij ooit met zijn gezelschap Olympique Dramatique een gelijkwaardige samenwerking op poten zou zetten met theatermakers uit de dove gemeenschap. Al komt daar wel wat bij kijken.

Zo volgden de horende acteurs een jaar lang drie dagen per week les aan de KU Leuven om de *basics* van de Vlaamse gebarentaal onder de knie te krijgen en ook het vertalen van de tekst had heel wat voeten in de aarde.

Dat vertelt theatermaker Tom Dewispelaere. Hij is niet alleen deel van de cast, als lid van Olympique Dramatique was hij vanaf het begin betrokken. “De eerste stap is de zoektocht naar de juiste mensen uit de dove gemeenschap om je te laten begeleiden bij elke etappe in het proces”, licht hij toe. “Want zonder experts kan je niet verder.”

Beeld Tine Schoemaker

“De vertaling van een theatertekst naar gebarentaal vraagt veel nuance”, zegt Dewispelaere. “We hebben zin per zin met twee dove vertalers gezocht naar het juiste gebaar dat de lading dekte. Vervolgens filmde we de vertalers terwijl ze de gebaren brachten en hebben we die beelden ondertiteld zodat de spelers het konden instuderen.”

Het is een intensief proces, maar volgens Dewispelaere is het de inspanning meer dan waard. “Ik sta te kijken van hoe goed het werkt tussen ons op het podium, terwijl ik voorheen eigenlijk geen toegang had tot de leefwereld van dove mensen. Ik leer elke dag op alle vlakken bij.

Sociaal gezien moeten we ervoor zorgen dat we als horenden niet onderling beginnen te praten en zo anderen uitsluiten, maar het is bijvoorbeeld ook bijzonder om te leren comfortabel te zijn met stilte. ”

Gesticuleren

Tijdens de repetitie is het meteen duidelijk dat de dove spelers zich als een vis in het water voelen. Er mag dan wel geen klank bij zijn, uit het drukke gesticuleren in de coulissen merk je ook als horende dat de sfeer goed zit.

“We voelen ons hier inderdaad welkom”, knikt actrice Yana Wuytjens. Met haar negentien lentes is ze de jongste van de crew. Ze praat tijdens het interview in gebarentaal en een tolk fungeert als haar stem. Wuytjens wilde al langer acteren, maar de wereld van de horenden bleef tot nu toe gesloten voor haar. “Horende theaters zijn slechts heel sporadisch toegankelijk voor ons”, vertelt ze. “Ik ging vroeger enkel naar theaterstukken voor dove mensen of naar stukken zonder gesproken taal. Voor ons is het bijzonder dat we nu met dit stuk in de Broulaschouwburg staan.”

De actrice kan zich volledig vinden in de keuze voor *De meeuw* van Tsjechov. Het Russische repertoirestuk uit de negentiende eeuw zoomt in op de gebrekkige communicatie tussen twee generaties familieleden die samen de zomer doorbrengen op een landgoed. Regisseur Van Opstal zag een parallel met de te overbruggen kloof tussen de dove en de horende gemeenschap.

Yana Wuytjens: ‘Het zou veel betekenen mocht iedereen al simpelweg ‘hallo’ of ‘dankjewel’ kunnen zeggen in gebarentaal.’Beeld Tine Schoemaker

“In het dagelijkse leven voelt het nog vaak aan alsof we twee aparte gemeenschappen zijn”, vertelt Wuytjens. “Het is mooi om hier te voelen dat het wel degelijk kan. We moeten gewoon zoeken naar manieren om te communiceren met elkaar.”

“In die zin is [*meeuw*] een oefening in empathie”, vult Dewispelaere aan. “Misschien zal het voor de horende toeschouwer even wennen zijn om een stuk in gebarentaal te zien. Maar zo draaien we de verhoudingen om en maak je mee wat dove mensen continu meemaken.”

Inclusie

Terwijl Wuytjens oefent om tijdens het stuk op het juiste moment een kogel af te vuren – voor het aftellen houdt ze een visueel sein in het oog – legt hij uit hoeveel deze productie binnen het Toneelhuis in gang zet. “Het doet ons nog meer nadenken over wat inclusie is. Ook andere Toneelhuis-producties zullen in de toekomst indien mogelijk in VGT aangeboden worden”, zegt hij. “Het verheugt me dat de masterclass gebarentaal die we aan ons publiek hebben aangeboden in één dag tijd meteen volzet was.”

“Het zou veel betekenen mocht iedereen al simpelweg ‘hallo’ of ‘dankjewel’ kunnen zeggen in gebarentaal”, zegt Wuytjens. “We zouden ons minder een buitenstaander voelen. Dove mensen kunnen onmogelijk een tolk meenemen om simpelweg boodschappen te doen. Als we op zulke plekken niet raar bekeken worden, zou dat al een wereld van verschil zijn.”

Vanavond in première in Toneelhuis, Antwerpen, waar het stuk nog tot en met 30/11 loopt. Daarna op tournee. Toneelhuis.be